

майбутньому, зазначав Франкл. Для першого, вченого, це була серія праці, котру той повинен був закінчити. А для другого це був син, котрий проживав за кордоном.

Психолог детально аналізує причини і погляди тих двох в'язнів. «Ця унікальність і винятковість, котра виділяє кожну особистість і надає сенс її існування, має відношення до творчості настільки ж, наскільки і до людської любові... Людина яка усвідомила свою відповідальність перед іншою яка пристрасного його чекає, або перед незакінченою роботою вже не зможе так кидатися своїм життям» [1, 49].

У вченні про свободу волі Франкл викладає думку, що кожен зможе віднайти Сенс буття навіть якщо його свобода значно обмежена об'єктивними обставинами:

- Свобода по відношенню до наших потягів — прийняти або відкинути їх.
- Свобода по відношенню до спадковості — ставлення до неї як до матеріалу.
- Детермінація людської поведінки цінностями або моральними установами — кожен піддається чи не піддається цій детермінації.

Основним тезисом можна виділити те, що свобода людини не безкінечна, а виражається лише в тому, яку позицію людина займає по відношенню до зовнішніх обставин.

Істини підмічені австрійським філософом легко проєктуються на сьогоднішній день. «Буття людини завжди направлено до чогось або до когось іншого, ніж він сам — будь це сенс який потрібно здійснити, або інша людина, з якою треба зустрітися. Чим більше людина забуває себе — віддаючи себе служінню важливій справі або любові до іншої людської істоти — тим більше він набуває людяності і реалізує себе» [1, 106]. Людина не може зациклюватись на самій собі і має віддавати себе на пошуки прекрасного і вічного, саме ті хто робив щось неймовірне за блага своїх рідних і взагалі людства віднайшов той самий Сенс буття, саме вони пишуть і вписані у сторінки історії.

Список літератури:

1. Франкл В. Людина в пошуках сенсу. – Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2016. – 160 с. – [Електронне видання]. - <https://www.rulit.me/books/lyudina-v-poshukah-spravzhnogo-sensu-psiolog-u-konctabori-read-465280-1.html>

УДК 177.61

ІСТОРИЧНО-ФІЛОСОФСЬКІ ІДЕАЛИ ЛЮБОВІ

Філатов К. С., ст. гр. 1541

Науковий керівник: канд. філос. наук Гончарова О.О.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Україна, Миколаїв.

filatovkonstantin371@gmail.com

Анотація. У статті представлені філософські концепції осмислення феномену любові протягом ключових етапів розвитку західної цивілізації та досліджуються можливі шляхи його трансформації у сьогоднішній час. Наголошується, що любов є важливим сенсодавчим компонентом людського буття, а, отже, заслуговує на особливу увагу з боку сучасних дослідників.

Ключові слова: Античність, ерос, людус, сторге, прагма, агапе, куртуазна любов, Відродження, марксизм, Срібне століття, любов.

Вступна частина. Представлена тема любові, тому що це одна із найактуальніших тем усіх часів розвитку людства, вона розглядається у таких сферах людської діяльності духу, як психологія, література, мистецтво, не оминає вона і філософію. Саме любов як духовний феномен мала і має багато своїх відображень і видозмін, і ми маємо на меті показати це у даній роботі. Вважається, що філософія любові дуже важлива, бо саме так можна пізнати себе та стати щасливою людиною.

Основна частина. В часи античності вперше стали детально філософськи розглядати тему любові. Любов в часи античності поділялась на основні види любові: ерос, людус, манія, сторге, прагма, агапе. *Ерос* - пристрасна любов-захоплення, прагнення до повного фізичного володіння кохано ним чи коханою. *Людус* - це любов-гра, гра в своє задоволення. У такій любові почуття досить поверхневі, настільки, що допускається зрада по обидва боки. *Сторге* - любов-дружба, заснована на ніжних, теплих, надійних відносинах. Представлені типи любові є основними у класифікації давньогрецьких філософів. Вони, на думку стародавніх мислителів, є базовими, але у відносинах і в почуттях можуть бути елементи відразу двох стилів. Розглянемо ці варіанти комбінації попередніх трьох типів любові: *Прагма* - це комбінація типів «людус» та сторге. Почуття є неглибокими, але елементи теплоти і надійності мають місце. Це любов за розрахунком. Така любов легко піддається розсудливому контролю. *Агапе* - це комбінація еросу та сторге. Це безкорислива любов-самовіддача. Агапе ще розуміється як жертвна любов, безкорислива самовіддача, розчинення люблячого в турботі про кохану людину. Тут є наявними і пристрасть, і ніжність, і надійність, і безмежна відданість. Цей стиль зустрічається не так вже й часто, проте якщо обидва партнери люблять в цьому стилі, їхнє життя є взірцем гармонії та щастя. Однак існує і певна загроза: якщо раптом людина, яка любить в такому стилі, втрачає об'єкт любові, сенс життя для неї може виявитися втраченим. *Манія* – це комбінація типів любові «ерос» та «людус». Це ірраціональна любов-одержимість. Вона обов'язково супроводжується невпевненістю і залежністю від об'єкта любові. Це той самий випадок, коли в любов кидаються «як у вир». Саме така любов здатна ламати життя, руйнувати сім'ї, іноді через неї можуть виникати сім'ї. На деякий час люди можуть стати щасливими, однак загроза полягає в тому, що тривало так любити не можна. Манія повинна або трансформуватися в інший тип любові, або припинити своє існування, оскільки у протилежному випадку любляча у такому стилі людина буде займатися поступовим духовним самознищенням. Значну роль в Античності відіграє і ідеал *платонічної любові* (за вченням великого мислителя Платона), який полягав у визнанні первинними і вартими уваги чеснотами людини її моральні якості, її багатий духовний світ, аніж її фізичні принади; ідеал платонічної любові часто пов'язувався з її асексуальною природою.

Після доби Античності настає історичний час Середньовіччя, в якому філософське поняття «любов» суттєво переосмислюється. Основним напрямком любові Середньовіччя була *куртуазна чи придворна любов*, яка виступала поряд із феноменом лицарства. Куртуазна любов розуміється як специфічне «служіння жінці». Лицарський культ Прекрасної Дами «відірвав» об'єкт любові від буденної реальності і переніс його у сферу ідеального. Благородна жінка вважається ідеальним створінням, сенсом життя, а служіння їй — таїнством (таємниця увінчувала цей тип любові певною сакральністю), яке має пройти через п'ять брам: бажання, прохання, служіння, поцілунок і сповнення.

Мистецтво залицяння, а то й зваблення дами серця, яка стала сенсом життя молодого лицаря, було так уміло продумано, що не лише приносило задоволення, але й служило

неперевершеним способом вдосконалення і самого лицаря. Однак куртуазна любов, як любов-пристрасть – манія, описана нами вище, була приречена на нещастя, оскільки затьмарювала вигаданими фантазіями істинну любов, любов у буденності, яка вимагає щоденного, а не показового випробування.

Отже, головною різницею кохання Античності від Середньовіччя було те, що в добу Античності кохання розумілося багатограним філософсько-духовним феноменом, у добу ж Середньовіччя з'явилося так би мовити «еталонне» кохання – куртуазна любов, – а усі інші її «земні» види вдавалися такими, які не заслуговують пильної уваги.

Після Середньовіччя настає пора кохання доби Відродження, і знову йде переосмислення теми любові. Одними із прикладів початківців цього напрямку кохання є кохання Данте Аліг'єрі до Беатріче та Петрарки до дони Лаури.

Першим прикладом любові епохи Відродження буде історія життя Данте Аліг'єрі. Все життя поет Данте Аліг'єрі був закоханий у Беатріче, яка жила по-сусідству. Але розмовляли лише двічі. Вперше 1274 року, коли йому було 9, а Беатріче — 8. Це сталося на святковій вечірці у будинку Портінарі, куди був запрошений батько Аліг'єрі, який узяв із собою сина. Данте закохався у Беатріче з першого погляду. Друга їхня розмова відбулася через 9 років. Данте зустрів Беатріче на вулиці, де вона йшла, вдягнута в біле. Беатріче обернулася і привіталася з поетом. Це наповнило Данте радістю, він повернувся додому, думаючи про неї, а коли заснув, то побачив сон, який став сюжетом першого сонету з «La Vita Nuova». У цьому сні перед Данте з'явилася могутня фігура, яка сказала поетові: «Я — твій Господь». В руках фігури була спляча Беатріче, вкрита червоним. Фігура розбудила дівчину і змусила її з'їсти палаюче серце поета. Беатріче померла за вісім років після їхньої другої та останньої розмови, їй було близько 24 років. Після її смерті Данте, намагаючись вгамувати душевний біль, вивчає філософію та латинську літературу. Спосіб, який Данте обрав для висловлення своїх почуттів до Беатріче, збігається із середньовічною концепцією куртуазного кохання, яка полягала у таємному, без жодної взаємності поклонінню іншій особі. Втім, досі неясно, що змусило Данте покохати Беатріче, адже він зовсім не знав її як реальну людину. Данте бачив у Беатріче Спасителя, того, хто звільнить його від зла, хто змінить його на краще. Невипадково у творі Данте «Божественна комедія» їй відводилася визначна роль – стати провідником ліричного героя в Раю. У фіналі поеми Беатріче приводить його до найголовнішого рівня Раю – Самого Бога. Беатріче – символ світла, чистоти і любові в піднесеному розумінні слова. І саме ця любов і світло (як ми пам'ятаємо, на початку герой бродив в сутінках і печалі) в результаті приводять героя до Бога.

Другим прикладом любові в часи епохи Відродження буде історія життя Петрарки і Лаури. Сталося це 6 квітня 1327 року. Перебуваючи неподалік від однієї з авіньйонських церков, Франческо побачив, що з храму в супроводі служниці вийшла молода жінка, одягнена, як і належить благородним дамам при відвідуванні церкви, в скромне чорне плаття. Франческо відчув: зараз станеться щось велике, неповторне. І точно! Благочестива прихожанка, на мить піднявши вуаль, глянула на нього, а він, за ту ж саму мить, встиг розгледіти риси її прекрасного обличчя і зрозумів, що це його доля. Шляхетна дама пішла, а він, немов уражений громом, залишився стояти на місці. Прийшовши до тями, Франческо поспішає дізнатися все, що можна, про красуню, що кинула на нього швидкоплинний, але настільки багатозначний погляд. Незнайомку звали Лаурою. Вона – дочка хороброго лицаря Одібер і дружина багатого авіньйонця, мати двох дітей. Було їй двадцять років. Минуло кілька днів. Франческо знову

побачив її, здогадався, що і вона помітила його ... Після цієї зустрічі з'явився сонет про любов. Здавалося, дізнавшись, що Лаура - заміжня жінка, вірна своєму обранцеві, молодий поет повинен був негайно поставити хрест на своїх мріях. Проте він продовжує любити її так, немов його щастя не за горами. Легенда свідчить, що, домагаючись від Лаури нових знаків уваги, він на її очах заграє з місцевими красунями, бажаючи викликати у неї ревності. Пізніше Петрарка проклинає себе за цей негідний спосіб завоювати її серце.

Саме з прикладу історії кохання цих пар, можемо бачити, що кохання, на відмінну від кохання в добу Середньовіччя та Античності, може бути не таким вже і зрозумілим. Кохання виникає там, де його зовсім не очікують, і це може принести багато роздумів, приводів для філософської рефлексії, підґрунтя до сублимаційної творчості.

На зміну кохання епохи Відродження приходить кохання епохи Нового часу. Найкращим прикладом любові Нового часу є трагедія «Фауст».

"Фауст" - твір, над яким Гете працював майже все життя і який змінювався разом з автором. У центрі трагедії історія доктора Фауста, в образі якого втілена віра автора в безмежні творчі можливості людини, в його розум і душу. Людина постає тут як справжній центр світобудови. Фауст не тільки усвідомлює себе як особистість, а й протиставляє себе решті світу. Це протиставлення проявилось і в трагічну історію кохання Фауста і Маргарити. Повернувши за допомогою Мефістофеля молодість, Фауст закохується в першу ж побачену їм красиву дівчину - скромну і працьовиту, але побожну і недалеко Маргариту. Мефістофель сподівається, що в її обіймах Фауст знайде ту солодку мить, яке захоче продовжити до нескінченності. Він допомагає Фаусту спокусити Маргариту. Вона - звичайна жінка, якій приємні і багаті подарунки, і захоплення знатного пана. А Фауста приваблюють не тільки її краса і свіжість, а й душевна чистота, доброта Маргарити. Його не бентежить те, що вона простолюдина, неосвічена.

Трагедія виникає пізніше: Фауст не міг і не хотів повінчатися з дівчиною, а отже, вона була приречена на ганьбу. Маргарита, Гретхен, в ім'я любові до Фауста забула про матір, брата, пристойність. Адже зустріч з Фаустом, любов до нього - найголовніша, найяскравіша подія в її нудному, розміреному житті. Її почуття взаємне, але вони настільки різні, що трагедія неминуха.

Отже на прикладі трагедії «Фауст» ми можемо бачити, що для щасливого кохання вже мало простої взаємної любові, на відміну від любові в минулих епохах. Треба, щоб характери пари були ідентичні, або ніякої пари взагалі не буде.

Наступною епохою кохання є епоха кохання в часи марксизму. Сталося це в першій половині XIX століття, коли людство повільно, але впевнено почало свій шлях до сексуальної революції. Деякі люди, втомившись від аскетичної християнської моралі і важких кайданів шлюбу, шукали більш вільних форм відносин. Спроб виправдати і узаконити полігамні відносини в історії було чимало, але цей випадок можна назвати безпрецедентним, так як комуні "Онайда" (Oneida Community) вдалося поєднувати непоєднуване: комуністичні ідеї, засновані на релігійних догматах і втілені в груповій формі шлюбу. Прихильність до людей і речей вважалася гріховною, моногамія і ревності розглядалися як форми духовної тиранії, тривалі зв'язки між чоловіками і жінками не віталися, діти вважалися загальними. Шлюб являв собою не що інше, як вільні від особистих зобов'язань полігамні відносини. Тобто кожна жінка вважалася одруженою з кожним чоловіком і навпаки. Члени комуні без жалю і без докорів сумління повинні були вступати в сексуальні відносини з усіма представниками громади.

Марксистичне пов'язує існування сім'ї протягом всієї її історії зі способом виробництва. Підкреслюється нерозривний зв'язок засобів виробництва з виробництвом самого життя. У марксистському трактуванні вся соціальна історія пов'язана з двояким ставленням: виробництвом засобів до життя за допомогою праці і виробництвом життя за допомогою народження. Люди щодня заново виробляють своє власне життя, починають виробляти інших людей, розмножуватися.

Одним із прикладів тогочасного бачення кохання була концепція кохання О. М. Коллонтай та теорія склянки води. *Теорія склянки води* - погляд на любов, шлюб і сім'ю, який полягає в запереченні любові і зведенні відносин між чоловіком і жінкою до інстинктивної сексуальної потреби, яка повинна знаходити задоволення без жодних «умовностей», так само просто, як угамування спраги (зайнятися сексом просто, як випити склянку води). Отже головною метою почуття кохання та любові в епоху марксизму було розмноження та почуття сексуального задоволення, а не пошук себе та щастя, на відміну від минулих епох, коли любов виступала складним сенсодавчим феноменом, який структурував навколо себе усе життя індивіда як деяку тотальність.

Не можемо не згадати, що не всі були згодні з світоглядом теорії склянки води і опозицією цьому стали поети Срібного століття Сергій Єсенін і Володимир Маяковський. Вони вважали, що любов - це не просто інстинктивні сексуальні потреби, а це і переживання, і взаємопіклування, а найголовніше - взаємодовіра. Сергій Єсенін і Володимир Маяковський - два великих майстри слова свого часу. Вони якнайкраще змогли описати в своїх віршах усю велич, красу, всі тонкощі такого почуття, як любов. «Лист до жінки» і «Лілічка» вже сотню років є літературними пам'ятниками, присвяченими улюбленим жінкам поетів - Зінаїді Райх і Лілії Брик. «Лист до жінки» був написаний С. Єсеніним вже після розлучення з З. Райх. На початку твору ліричний герой описує сцену розставання з коханою:

«Вы говорили:

Нам пора расстаться,

Что вас измучила

Моя шальная жизнь...»

Подальша фраза «Любимая! Меня вы не любили...» винила не випадково, а тому що любов є для поета синонімом довіри, якого не було між подружжям. У цих словах немає докору, є тільки відтінок гіркоти, розчарування.

Нарешті настав і час любові XXI століття. Сьогодні вже багато людей забуло, що таке любов, тому що відчужується від усього, що викликає будь-які почуття. У сучасному суспільстві любов стала немов товар, вона триває лише до того моменту, поки вона вигідна обом, вигода пропадає - любов відповідно теж. Люди бояться відчувати, бо почуття в кінцевому підсумку може принести багато болю і зруйнувати життя. Без справжнього кохання людина думає лише про себе, бо більше немає про кого. Сучасна людина не бачить сенсу пов'язувати своє життя з іншою людиною, якщо вона не ідеальна. Навіщо ризикувати, якщо може нічого не вийти? Так людина і залишається одна. Люди перестали вміти любити просто так. Тому і в сучасному світі любов загубила ціну, і кохати можуть дуже мало людей.

Висновки: Отже, у цій статті ми розглянули ідеали любові у різні часи існування людства. У кожному історичному проміжку часу любили по-різному, були різні взірці цього почуття, але все одно любов нікуди не зникла, і сьогодні вона існує, але, на нашу думку,

сучасній людині необхідно набагато більше духовного чуття для того, щоб побачити любов, і для того, щоб гідно на неї відповісти.

Список літератури:

1. Джидарьян И. А., Маслова О. В. Классики о любви: современный взгляд // [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/klassiki-o-lyubvi-sovremenny-vzglyad>
2. Кафаров Т. Э. Любовь как общечеловеческая ценность и духовная потребность // [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/lyubov-kak-obshechelovecheskaya-tsennost-i-duhovnaya-potrebnost>
3. Кочеткова Т. Н., Литвин О. В. Трансформация воззрений на любовь как предмет научного исследования // [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/transformatsiya-vozzreniy-na-lyubov-kak-predmet-nauchnogo-issledovaniya>
4. Мареев С. Н., Мареева Е. В. Диалектика любви в контексте культуры Серебряного века // [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/dialektika-lyubvi-v-kontekste-kultury-serebryanogo-veka>
5. Отраднова О. А. Генезис философии любви / Отраднова О. А. // [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/genezis-filosofii-lyubvi>

REFERENCES

1. Dzhidaryan I. A., Maslova O. V. Klassiki o lyubvi: sovremennyiy vzglyad // [Elektronnyiy resurs]. Rezhim dostupa: <https://cyberleninka.ru/article/n/klassiki-o-lyubvi-sovremenny-vzglyad>
2. Kafarov T. E. Lyubov kak obshechelovecheskaya tsennost i duhovnaya potrebnost // [Elektronnyiy resurs]. Rezhim dostupa: <https://cyberleninka.ru/article/n/lyubov-kak-obshechelovecheskaya-tsennost-i-duhovnaya-potrebnost>
3. Kochetkova T. N., Litvin O. V. Transformatsiya vozzreniy na lyubov kak predmet nauchnogo issledovaniya // [Elektronnyiy resurs]. Rezhim dostupa: <https://cyberleninka.ru/article/n/transformatsiya-vozzreniy-na-lyubov-kak-predmet-nauchnogo-issledovaniya>
4. Mareev S. N., Mareeva E. V. Dialektika lyubvi v kontekste kulturyi Serebryanogo veka // [Elektronnyiy resurs]. Rezhim dostupa: <https://cyberleninka.ru/article/n/dialektika-lyubvi-v-kontekste-kulturyi-serebryanogo-veka>
5. Otradnova O. A. Genезis filosofii lyubvi / Otradnova O. A. // [Elektronnyiy resurs]. Rezhim dostupa: <https://cyberleninka.ru/article/n/genezis-filosofii-lyubvi>

Filatov, K. S.

The historical-philosophical ideals of love

Abstract. *The article presents philosophical concepts of understanding the phenomenon of love during the key stages of the development of Western civilization and explores possible ways of its transformation in the present. It is emphasized that love is an important sense component of human being, and therefore deserves special attention from modern researchers*

Keywords: *Antiquity, eros, ludus, storge, pragma, agape, courtly love, Renaissance, Marxism, Silver Age, love.*

Филатов К. С.

Историко-философские идеалы любви

Аннотация. *В статье представлены философские концепции осмысления феномена любви в течение ключевых этапов развития западной цивилизации и исследуются возможные пути его трансформации в настоящем. Отмечается, что любовь является важным смысловым компонентом человеческого бытия, а, следовательно, заслуживает особого внимания со стороны современных исследователей.*

Ключевые слова: *Античность, эрос, людус, сторге, прагма, агAPE, Куртуазность, Возрождения, марксизм, Серебряный век, любовь.*